

Utjecaj aktivnog slušanja glazbe na djecu predškolske dobi

Sabolić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:116292>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Petra Sabolić

UTJECAJ AKTIVNOG SLUŠANJA GLAZBE NA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Petrijna, rujna 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Petra Sabolić

UTJECAJ AKTIVNOG SLUŠANJA GLAZBE NA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Jelena Blašković Galeković

Sumentor: Tihomir Prša, prof.

Petrinja, rujan 2023.

Sažetak

Cilj rada je prikazati kako aktivno slušanje glazbe utječe na cjelokupni razvoj djeteta. Glazba se smatra jednom od najstarijih umjetnosti i oduvijek je bila dio odgoja i obrazovanja, ali aktivno slušanje glazbe kao aktivnost do izražaja dolazi tek u prošleme stoljeću. Slušanje glazbe smatra se kreativnim procesom kroz koji se glazba usvaja i upoznaje. Postoje različiti načini i pristupi slušanju glazbe kroz koje djeca izražavaju svoje doživljaje. Za kvalitetni i dugoročni glazbeni razvoj važna su glazbena iskustva od ranih godina. Djeca još od majčine utrobe percipiraju različite zvukove. Djeca glazbu slušaju na fiziološkoj, emocionalnoj i intelektualnoj razini. Svako dijete rođeno je s određenom predispozicijom glazbenih sposobnosti samo je pitanje hoće li ju razvijati i na koji način. Stoga, predškolska ustanova ima ulogu različitim glazbenim aktivnostima poticati i razvijati različite potencijale.

Ključne riječi: *aktivno slušanje, muzikogram, pokret, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, tjeloglazba.*

The effect of active music listening on preschool children

Summary

The aim of this thesis is to show how active listening to music affects the overall development of a child. Music is considered one of the oldest arts and has always been a part of upbringing and education, but active listening to music as an activity came to the fore only in the last century. Listening to music is considered a creative process through which music is acquired. There are different ways and approaches of listening to music through which children express their experiences. The early years are important for fundamental musical development. Children perceive different sounds from their mother's womb. Children listen to music on a physiological, emotional and intellectual level. Every child is born with a certain predisposition to musical abilities, the only question is whether and how they will develop it. Therefore, the preschool institution has the role of encouraging and developing different potentials with different musical activities.

Key words: *active listening to music, body percussion, early childhood education, musicogram, movement.*

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Glazbeni odgoj u vrtiću.....	2
3. Utjecaj glazbe na dječji razvoj	4
3.1 Utjecaj glazbe na motorički razvoj	7
3.2 Utjecaj glazbe na govorni razvoj	8
3.3 Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj.....	9
4. Slušanje glazbe	10
4.1 Pasivno slušanje glazbe	11
4.2 Aktivno slušanje glazbe.....	12
5. Načini aktivnog slušanja glazbe i njihov utjecaj na djecu predškolske dobi	15
5.1 Doživljajno slušanje glazbe	15
5.2 Doživljajno-analitičko slušanje glazbe.....	15
5.3 Analitički način slušanja glazbe.....	16
6. Načini aktivnog slušanja glazbe	18
6.1. Aktivno slušanje glazbe kroz pokret	18
6.2. Muzikogram.....	19
6.3. Tjeloglazba (body percussion).....	22
7. Zaključak.....	23
8. Literatura.....	24

1. Uvod

Ludwig van Beethoven rekao je za glazbu da je ona otkriće koje je veće od sve mudrosti i filozofije (Gospodnetić, 2015), a Enciklopedija (b. g.) donosi definiciju glazbe kao znanje i vještinu, odnosno umjetnost vremenske organizacije zvuka. Glazba se smatra jednom od najstarijih i najraširenijih umjetnosti, a izražava se tonovima. Kroz glazbu se najbolje mogu izraziti i opisati osjećaji, misli i sve ono što se ne može opisati riječima. Smatra se vremenskom umjetnošću jer se stvara zvukovima koji su organizirani u vremenu (Golčić i Fočić; 2022). Uz religiju, glazba je iskonska potreba ljudske duše. Može se reći da ju čine dva elementa, a to su akustički materijal i duhovna ideja koji čine jedinstvenu cjelinu (Michels, 2004). U svakom pogledu, glazba je u čovjekovom životu prisutna i prije rođenja, a tijekom djetinjstva sastavni je dio odgoja i obrazovanja. Prema mnogim istraživanjima dokazano je da glazba pozitivno utječe na djetetov psihofizički rast, razvoj i sazrijevanje. Prisutna je u raznim igrama, brojalicama te u samom slušanju glazbe (Gospodnetić, 2015).

Glazbena kultura sastoji se od četiri područja glazbe. To su pjevanje, sviranje, slušanje i stvaralački rad. Kako bi se ona provela prema odgovarajućim kriterijima u odgoju, metodika glazbene kulture glazbu kontekstualizira na različite načine u odgojno-obrazovnom procesu. Jedna od bitnih metoda je prenošenje osjetljivosti za samu glazbu te za zvukove koje treba opažati oko sebe u svojoj svakodnevnici (Gospodnetić, 2015).

Slušanje glazbe može biti aktivno i pasivno (Sam, 1998; Gospodnetić, 2015). Ono je temeljna aktivnost svih ostalih glazbenih aktivnosti jer djeca na taj način razvijaju osjećaj za glazbene sastavnice poput tempa, ritma, dinamike, itd... Borota (2013) slušanje glazbe, osim na aktivno i pasivno, grana na doživljajno, doživljajno-analitičko i analitičko slušanje glazbe.

Kako bi slušanje glazbe bilo što zanimljivije i učinkovitije, postoje različiti pristupi slušanju. Osim senzomotoričkog slušanja koji se manifestira kroz pokret pri slušanju (Gospodnetić, 2015; Blašković i Kuliš, 2017), postoji slušanje glazbe koje je praćeno grafičkim prikazom, tzv. muzikogram. Taj prikaz pomaže u razvoju djeteta i njegovih sposobnosti pažnje, socijalne interakcije i uvelike su praktični za predčitačke vještine. Uz muzikogram, poželjan pristup je i korištenje tjeloglazbe putem koje djeca uče koristiti tijelo kao udaraljkaši instrument (Fatović i Benić-Huđin, 2023).

2. Glazbeni odgoj u vrtiću

Glazbeni odgoj u vrtiću usko je vezan u metodičke discipline. Kako navodi Enciklopedija (b. g.) „metodika je pedagogijska disciplina koja proučava zakonitosti odgoja i obrazovanja putem jednoga nastavnog predmeta, odnosno odgojno-obrazovnog područja. Dolazi od grčke riječi *methodos* što znači umijeće planskog postupanja.“ (b. s.). Kako bi se objasnio pojam glazbene kulture, prvotno treba objasniti pojam glazbe. Glazba je tonska umjetnost koja svojim zvukovima djeluje na čovjekove emocije. S druge strane, nije samo umjetnost nego i znanost koja je bila uvrštena u plan crkvenih škola (Rojko, 1996). Gledajući u povijest razvoj odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi postojale su različite koncepcije odgoja, a najvažnija među njima bila je glazbena umjetnost. Rojko (1996) ističe kako glazba postoji oduvijek te se oduvijek smatra i djelom odgoja pa čak i jednim od najstarijih odgojnih područja. Kroz glazbenu kulturu djeca upoznaju samu bit glazbe, kako se izraziti zvukovnim sredstvima bilo to glasom, zvukom tijela ili udaraljka (Gospodnetić, 2015).

Prije samog upoznavanja glazbe, bitno je djeci osvijestiti umjetničku vrijednost, ali kroz igru, na način na koji to djeca razumiju. Igra je jedna od najvažnijih sastavnica djetinjstva, a kroz nju djeca najbolje uče (Gospodnetić, 2015). Odgojitelj je osoba koja je tu za dijete kako bi mu pomogla oko pronalaska odgovora na životna pitanja, ali odgojitelj je samo pomoć u traženju iz razloga što djeca uče pomoću svojih osjetila te je važno da istražuju sami. Kada se govori o glazbenom odgoju, on u svakom smislu riječi treba biti cjelovit. Tako Gospodnetić (2015) navodi šest glazbenih aktivnosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. To su: usvajanje (ponavljanje) pjesme, usvajanje (ponavljanje) brojalice, aktivno slušanje glazbe, sviranje, glazbeno stvaralaštvo i igre s pjevanjem. Kako bi glazbena aktivnost bila ispravno izvedena, važno je spomenuti metodički postupak, tj. način na koji odgojitelj provodi aktivnost s djecom. Gospodnetić (2015) definira metodički postupak kao dio aktivnosti koji počinje samom aktivnošću bilo da se radi o pjevanju, sviranju ili slušanju glazbe. U aktivnost se djeca uključuju sama, a aktivnost započinje pokretom, nekom aplikacijom, sviranjem na udaraljka ili dramatizacijom. Aktivnost treba potaknuti dijete na istraživanje, na otkrivanje što se sve može učiniti s umjetničkim sredstvima. Upravo i smisao glazbenog odgoja leži u doživljaju glazbe, a zadaci su razvoj senzibiliteta za ritam, metar, melodiju, tempo, dinamiku, glazbeni oblik te razvoj glazbenog sluha općenito. Djecu je poželjno stalno i svakodnevno poticati na pjevanje, sviranje, slušanje glazbe, a ne samo za vrijeme glazbene aktivnosti. U toj uronjenosti u glazbu, dijete dobiva širinu pogleda na stvarnost, lakše se izražava, a glazba mu pridonosi boljem cjelokupnom razvoju. Glazbena aktivnost je važan aspekt za djetetov razvoj od njegove

najranije dobi. Svoje vlastito glazbeno izražavanje najbolje razvija kroz izvođenje, slušanje glazbe te kroz glazbeno stvaralaštvo. U tim aktivnostima dijete ulazi u svijet glazbe kroz koju polako razvija sam glazbeni jezik. Zato je bitno svakodnevno integrirati glazbu u aktivnosti i igri (Gospodnetić, 2015).

Glazbeno iskustvo koje se stječe u glazbenim aktivnostima usko je povezano s učenjem izvođenja glazbe. Pokreti ruku, nogu, mimika lica pokazuju koliko glazba utječe na djecu. Na taj način izlaze njihovi osjećaji, bila to radost, tuga, sreća. Od velike je važnosti u glazbi pratiti svako pojedino područje razvoja za sebe. Afektivno područje podrazumijeva polako razvijanje osjećaja za glazbu, dok umjetničko izražavanje razvija pozornost. Na psihomotornom području razvija se vještine sviranja, pjevanja, govorne vještine, dok se kroz kognitivno područje razvija slušna percepcija, glazbeno pamćenje te poznavanje glazbenog rječnika (Marić i Goran, 2013).

3. Utjecaj glazbe na dječji razvoj

U današnje vrijeme djeca su svakodnevno i u svakom trenutku okružena glazbom koja ima veliki doprinos za njihov razvoj. Dijete je već u prvim danima života sposobno reagirati na glazbu i zvukove što pokazuje da glazbeni razvoj počinje rođenjem, ali i ranije u prenatalnom razdoblju (Radoš, 2010). Zato su bitne rane godine za temeljni glazbeni razvoj što je poželjno da započne u obitelji, ali obično tu ulogu imaju predškolske ustanove gdje je vrlo važan izbor dobre i kvalitetne glazbe. Kada dijete sluša glazbu ona utječe na njegov um i tijelo bilo da ju sluša aktivno ili pasivno. Slušajući glazbu doživljaj se očituje na fiziološkoj i emocionalnoj razini, a kasnije na intelektualnoj (Sam, 1998). Kod djece je važno da glazbu slušaju kroz emocionalnu razinu jer ako se djeci omogući da glazbu dožive svojim osjetilima oni će reagirati spontano, a to se može primijetiti vanjskim komponentama kao što su širom otvorene oči, otvorena usta, živost pogleda ili postupno smirenje (Sam, 1998).

Postoje tri važna preduvjeta kod odgoja djeteta i unaprjeđivanja glazbenih potencijala koji su usko povezani, a to su muzikalnost, glazbene sposobnosti i glazbena inteligencija. Muzikalnost je sposobnost kod koje dijete reagira na glazbu, pokazuje određenu razinu estetskog i osjećajnog razumijevanja glazbe. Ono još podrazumijeva sposobnost doživljavanja, pamćenja i vrednovanja glazbe. Glazbena sposobnost je povezana s nasljednim čimbenikom, a donosi uspješno svladavanje glazbenih zadataka. Glazbena inteligencija pomaže pojedincu da složene procese osmisli i oblikuje glazbene obrasce u veće li manje cjeline (Vidulin, 2016).

Glazba koju djeca slušaj izravno im se obraća. Ako je dobro odabrana može dobro utjecati na djetetov razvoj sluha, razvoj osjećaja te samu potrebu za slušanjem glazbe koja pridonosi stvaranju ugodne atmosfere. Svakako utječe na djetetov cjeloviti razvoj i to intelektualni, emocionalni, socijalni i tjelesni (Marić i Goran, 2013).

Prema Marić i Goran (2013) svako se dijete rađa s određenom dispozicijom koja je povezana s razvojem glazbenih sposobnosti, a ovisi o okruženju i samom djetetu koliko će to dalje razviti. Također, *Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (2014) govori da je dijete kreativno biće sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalom što znači da u kombinaciji s urođenom dispozicijom za glazbu i kreativnošću može stvarati i razvijati svoje glazbene sposobnosti. Sve ovisi o tome na kojem području dijete ima talent, bio to sluh, ritam, tempo, sviranje ili pjevanje. Sve se ovo razvija pomoću kvalitetnih materijala i ovisi o tome koliko će odgojitelj raspoznati talent te poticati dijete da ga razvija. Promatrajući iz aspekta razvojne psihologije, nekad se za dijete govorilo da je ono „čovjek u malom“, ali u današnje

vrijeme i napretkom studija i različitih istraživanja, na dijete se gleda kao na cjelovito biće koje se mijenja od začeca do smrti (Marić i Goran, 2013). Tako se njegov cjeloviti razvoj može gledati kroz holistički pristup koji uključuje tijek razvoja glazbenih sposobnosti, a kako navodi Starc sa svojim suradnicima (2004) vidi se kako djeca od rođenja reagiraju na zvuk glazbe. Na svako područje razvoja glazba utječe na drugačiji način. Kroz intelektualni razvoj glazba doprinosi djetetovom razvoju samog govora, bogaćenju rječnika, a melodija i tekst pomažu kod razvoja pamćenja, razmišljanja te pozornosti. Nadalje, u emocionalnom razvoju glazba donosi radost, tješi i smiruje. Za socijalni razvoj karakteristično je da potiče bolje socijalne kompetencije i to kroz zajedničko slušanje, pjevanje i sviranje. Kod tjelesnog razvoja pomaže u spretnijem razvoju motoričkih vještina i kompetencija, ali i lakše koordinacije (Marić i Goran, 2013).

Prema Starcu i suradnicima (2004) postoje faze slušanja od rođenja do stabilizacije glazbenih sposobnosti. Prikaz slijedi u Tablici 1.

FAZA SLUŠANJA

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJE
0-1 mj.	reagiranje na zvuk	žmirkanje, podrhtavanje
1 mj.	reagiranje na zvuk	„akustična fiksacija“ (umirivanje pri slušnom podražaju)
3 mj.	lociranje zvuka	okretanje glave prema zvuku
4-6 mj.	diferenciranje slušnih podražaja početak aktivne recepcije glazbe	veća osjetljivost na tonove nego na govor sluša pažljivo, pokazuje znakove zadovoljstva, pokreće se na zvuk cijelim tijelom

FAZA MOTORIČKE REAKCIJE NA GLAZBU

6 mj.	početak izravnog oponašanja	pokušaj glazbene reprodukcije
6-9 mj.	gukanje kao odgovor na glazbu (izravno)	reprodukcija promjena u visini tona ili ritmu

FAZA PRVE GLAZBENE REAKCIJE

9. mj.	„glazbeno brbljanje“ diferencirano reagiranje	pokušaji glazbene reprodukcije
12-18 mj.	porast broja motoričkih reakcija na glazbu	rane reakcije ugone ili neugode na razne vrste glazbe
18 mj.	Početak usklađivanja pokreta i glazbe	

FAZA PRAVE GLAZBENE REAKCIJE

18-24 mj.	spontano pjevanje	pjevanje bez riječi (mali intervali), oponašanje teksta, oponašanje nekoliko taktova melodije
2-3 god.	rivalitet spontanog pjevanja i oponašanja poznatih melodijskih sekvenca	
3 god.	porast glazbenog interesa; povećava se usklađenost pokreta s glazbom; povećava se količina pjevanja po glazbenom modelu na račun spontanog pjevanja; uspješno oponašanje ritma, ritma i melodije u 50% djece	pozorno slušanje, koncentracija na glazbene sadržaje

FAZA IMAGINATIVNE PJESME

3-4 god.	pjevanje raznovrsnih pjesama, često izmišljanje ili sastavljanje od dijelova poznatih pjesama; melodijski su inventivne, ritmički skromne
-----------------	--

FAZA RAZVOJA RITMA

5-6 god.	dvostruko se poboljšava sposobnost održavanja ritma; teškoće: ne mogu prilagoditi pokrete promjenama tempa, greške u intervalima, slučajno transponiranje u drugi tonalitet; još ne razlikuju: riječ, ritam, visinu tona
-----------------	--

FAZA STABILIZACIJE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI

6-9 god.	nagli razvoj melodičkih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti; u skladu s razvojem nastanka pojmova (u kognitivnom području) nastaju i glazbeni pojmovi: ritmički, melodijski, harmonijski i pojmovi o glazbenoj formi; percepcija i razumijevanje glazbe olakšani su usvajanjem pojmova: trajanje, tempo, takt, melodijsko kretanje i tonalitet
-----------------	--

Tablica 1. *Tijek razvoja glazbenih sposobnosti* (Starč, B. i sur., 2004, str. 58-59)

Djetetova osjetljivost na glazbu najbolje se razvija kroz glazbeni senzibilitet, odnosno kroz osjetljivost na glazbu pomoću slušne percepcije gdje nakon toga dolazi do glazbenog izražavanja i stvaralaštva. Ukoliko se dijete izlaže kvalitetnom sadržaju glazbe, njegovo daljnje učenje bit će uto kvalitetnije. Bitno je da to učenje bude prožeto kroz igru jer tako djeca najbolje uče i usvajaju sadržaje. Bačlija Sušić (2016) smatra da za usvajanje bilo kojeg oblika glazbenih aktivnosti nikad nije kasno, ali svakako treba biti primjereno razvojnom stadiju djeteta te naglašava da igra treba biti primarni uvoditelj u svijet glazbe. Djeca uglavnom brzo zavole glazbu ako su svakodnevno izloženi slušanju ili nekoj drugoj aktivnosti koja je povezana s njom (Gospodnetić, 2015).

3.1 Utjecaj glazbe na motorički razvoj

Od najranije dobi kod djece je prisutan motorički razvoj što je vidljivo iz dana u dan. Postoje pojedine faze kroz koje se razvija držanje tijela, kretanje, manipulacija pojedinim predmetima. Kod djece u prvoj godini života prepoznaju se stereotipni pokreti i refleksi koji su automatske reakcije na pojedine podražaje. Zabilježeno je 47 vrsta različitih pokreta koje djeca te dobi spontano uče. Početne motoričke aktivnosti temelj su za osnovne pokrete kretanja, održavanja ravnoteže i baratanje predmetima. Da bi djeca došla do konačno uvježbanih pokreta potrebno je do tri godine vježbe i usavršavanja pokreta. Kroz predškolsko razdoblje može se pratiti razvoj

fine motorike šake. Od devet mjeseci kada dijete počinje polako hvatati predmete i držati ih u ruci pa sve do pete godine kada nauči pravilno držati olovku (Starc i sur., 2004).

Kako navode Starc i suradnici (2004) u vrijeme predškolske dobi vide se pojedine razlike između djece koje su vezane za motorički razvoj, a vezane su uz okolinske i nasljedne faktore. Kroz sam rast i razvoj, motorički razvoj je od velike važnosti za djecu te ih motivira na kretanje i bavljenje tjelesnim aktivnostima. U motoričkom razvoju veliku ulogu ima i glazba koja potiče na kretanje, pomaže kod razvoja koordinacije i lakše snalaženje u prostoru. Slušajući glazbu djeca prate njen karakter te na taj način usklađuju pokret, brzinu i preciznost (Marić i Goran, 2013). Prema Nikolić (2018) kada djeca koriste različite instrumente, a uglavnom su to udaraljke, razvija se fina motorika i psihomotorne vještine.

3.2 Utjecaj glazbe na govorni razvoj

Redovita izloženost nekom glazbenom ritmu pospješuje djetetov govor. Postoje različite igre i vježbe kroz slušanje glazbe koje pomažu djeci da progovore i dalje ga razvijaju. Glazba je jedan od važnih faktora kod razvoja govora i to na intelektualnoj razini (Marić i Goran, 2013).

Prvi djetetov način izražavanja i komunikacije je plač gdje do izražaja dolazi njegovo vokalno sredstvo. Dijete kako raste paralelno se razvija i njegov govor. Nastoji proširivati vokabular te svladava gramatičke strukture. Postoje slučajevi gdje djeca ne uspiju ovladati pojedinim vještinama, ali to ne znači da imaju određen poremećaj (Šego, 2009).

Posohkova (2008) navodi da poremećaji u govoru nastaju u ranom djetinjstvu. Uglavnom se otkriju kasnije što percipiraju i sama djeca. Ti poremećaji im ne smetaju u komunikaciji što ne znači da ne treba reagirati na njih. Kod poremećaja govora može se koristiti glazba, točnije glazbena terapija. U ovakvim slučajevima glazba se može koristiti pasivno i aktivno. Ako je glazba pasivnog oblika onda je to uglavnom samo slušanje u pozadini neke skladbe dok aktivni oblik podrazumijeva slušanje uz pokret, pjevanje, sviranje. Bitno je da glazba ne bude preduga već prilagođena s obzirom na dječju dob. Neki od poremećaja kod kojih pomaže glazbena terapija su mucanje, disfonija i dislalija (Breitenfeld i Majsec-Vrbanić, 2008).

Kako navode Starc i suradnici (2004) razvoj govora je uspješan ukoliko je i sam sluh uredan. Govor je psihička aktivnost u kojoj pomoću znakova čovjek izražava što osjeća, izražava svoje mišljenje i komunicira. Postoje različite faze razvoja govora od neverbalne do verbalne komunikacije. Dječji govor se počinje razvijati između 12-og i 18-og mjeseca te traje do kraja života (Starc i sur., 2004).

3.3 Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj

Kroz socio-emocionalni razvoj djeca razvijaju odnose prema samome sebi i drugima iz okoline. Djeca pomoću svojih emocija izražavaju svoje potrebe i pokušavaju stvoriti kontakt s drugima. Sama okolina utječe na socio-emocionalni razvoj djeteta na način da dijete nauči kako kontrolirati osjećaje, uspostaviti kontakt s drugima (Starč i sur., 2004).

U razvoju socijalnih i emocionalnih kompetencija uvelike pomaže glazba. Ona sama po sebi može razveseliti, podići raspoloženje, ali ima i moć da uznemiri. Pomoću glazbe djeca mogu izraziti svoje osjećaje, prepoznati i imenovati osjećaje, ono što ih raduje ili što ih čini tužnima. Provedena su razna istraživanja koja su dokazala da su djeca koja sudjeluju u nekom glazbenom programu ili su izložena kvalitetnoj glazbi mogu bolje i adekvatnije izraziti svoje osjećaje (Nikolić, 2018).

Nikolić (2018) dalje navodi da djeca koja imaju neki doticaj s glazbom lakše stvaraju socijalni kontakt s drugima, imaju razvijenije socijalne vještine te lakše sudjeluju u timskom radu posebno ona djeca koja su po prirodi povučeni. Tu se vidi koliko djeca imaju svijest o vrijednosti, pripadnosti, imaju odgovornost. Nadalje izraženo je samopoštovanje, socijalni razvoj, socijalne vještine.

4. Slušanje glazbe

Dokazano je da glazba mijenja percepciju prostora, raspoloženje te samo vrijeme (Sam, 1998). Pojam slušanja glazbe može se definirati kao vrijeme koje teče. Ono je kreativni proces u kojem se glazba doživljava, prepoznaje i usvaja. Prema Sam (1998) slušanje ima vremensku dimenziju te je ono proces primanja, prepoznavanja i zamjećivanja glazbenih elemenata kada se aktivno sudjeluje u glazbi. Kako navodi Rojko (2012) cilj slušanja glazbe kao jedne od novijih aktivnosti u glazbenom odgoju i obrazovanju je bliže upoznavanje s glazbom, njezinim elementima i sadržajima te stjecanje iskustva gdje djeca paralelno razvijaju glazbenu memoriju. Prvotna spoznaja glazbe je doživljaj emocijom, zatim fiziološki te na poslijetku umom, odnosno intelektualno.

Dijete vrlo lako percipira i upoznaje glazbene elemente, slušno napreduje te ima potrebu ono što čuje izraziti kroz pjevanje, sviranjem na udaraljkama i pokret. Glazba koju sluša, u njemu pokreće ritam i tempo koji ga vodi do toga da se izrazi na određeni način. Kroz slušanje se izvlači senzibilnost na tonove, na visine, na samu melodiju, ali to može biti problem kod djece. Djeca, slušajući glazbu, osjećaju ritam, glazba ih pokreće te je kod njih vrlo izražen pokret i kretanje za vrijeme slušanja. U samom procesu slušanja glazbe uključeni su elementi doživljaja, spoznaje i analize. Kao što morfologija u jeziku ima funkciju proučavanja oblika riječi, tako i glazba djeluje kao oblik. Slušanje se promatra kroz tri osnovne faze. Prva je uživanje u samom tonu glazbe, druga je asocijativno slušanje, a treća faza je intelektualno slušanje. Sve tri faze su isprepletene u predškolskom odgoju te nije moguće izdvojiti niti jednu zasebno (Sam, 1998).

Slušanje glazbe ima svoj poseban i specifičan smisao. U aktivnost slušanja glazbe uvrštavaju se klasična i tradicijska glazba. Glazbeno djelo koje djeca slušaju predstavlja se na potpuno drugačiji način od pjevanja pjesme, sviranja ili glazbenog stvaralaštva. Važno je redovito, gotovo svakodnevno djeci puštati glazbu u pozadini i to za vrijeme drugih aktivnosti. Kada je u pitanju glazbena aktivnost slušanja glazbe potrebno je djecu zainteresirati za slušanje, a za to se može koristiti neka napravljena ili gotova aplikacija, igra ili igrokaz. Skladba se svakako treba ponavljati nekoliko puta, a kroz ponavljanje treba uvoditi različite pokrete, igre ili dramatizaciju (Gospodnetić, 2015).

Kako navode Marić i Goran (2013) dijete od 6 mjeseci života reagira na instrumentalnu glazbu na način da ga privlače tonovi koje čuje. Reakcija je uglavnom mahanje rukama i nogama što pokazuje da doživljava glazbu. U toj dobi poželjno je puštati kraće skladbe ili svirati na nekom instrumentu koji ima visinu i nježan je kao na primjer flauta ili violina. Već s dvije godine dijete

jako dobro usklađuje pokrete i glazbu koju sluša, dok u trećoj godini može koncentrirano slušati kratku skladbu. Kako bi dijete doživjelo glazbu uopće, bitno ju je puštati kroz dan u različitim situacijama kao što je dolazak u vrtić, za vrijeme spavanja, kada djeca imaju neku aktivnost, posebno ako je vezana uz neko umjetničko stvaralaštvo. Na taj način djeca se polako susreću s instrumentalnom glazbom i otkrivaju što ona pobuđuje u njima. S druge strane ne treba pretjerivati u slušanju glazbe, ponekad treba biti i takozvana „glazbena tišina“ (Marić i Goran, 2013). Konstantno slušanje glazbe gubi svoj smisao te dolazi do kontraefekta. Kako navodi Čudina-Obradović (1991) djeca trebaju uočiti samu ljepotu iznenađenja koje slijedi izmjenom glazbe i tišine. Danas su djeca izložena raznim vrstama glazbe i to vrlo bučne i nekvalitetne glazbe, stoga im u vrtiću treba ponuditi izabranu i kvalitetnu glazbu s kojom drugdje ne će doći u doticaj. U samoj aktivnosti slušanja glazbe odgojitelj je glavni animator i vrlo je važno kako će uvesti djecu u aktivnost. Kakav je poticaj, takvo će biti i daljnje slušanje glazbe (Gospodnetić, 2015).

Smatra se da je slušanje glazbe jedan od izvora i integralnog dijela razvoja odgoja glazbenog sluha. Razvoj sposobnost slušanja i već razvijenu sposobnost slušanja može se gledati kroz glazbeni, sociološki, estetski i psihološki fenomen. Svatko razvija različite glazbene dispozicije, netko je više usmjeren na visinu tona, netko na boju tona, melodiju, dok pojedini na samu harmoniju. Pozornost može privući dinamika i tempo, ali bez obzira na glazbenu pozornost kod djece bitan je vidljiv emocionalan odaziv za što je zaslužna melodija (Sam, 1998).

Glazbeni psiholog i teoretičar, Alt (1973, navedeno u Sam, 1998) zagovara tri vrste slušanja glazbe, a to su senzibilno, estetsko i osjećajno. Po tome slušanje može biti raznoliko svjesno, podsvjesno, emocionalni i racionalno, pasivno i aktivno, doživljajno, kognitivno, simboličko i tako dalje. U toj raznolikosti postoje dvije osnovne vrste slušanja glazbe, a to su pasivno i aktivno slušanje glazbe (Sam, 1998; Gospodnetić 2015).

4.1 Pasivno slušanje glazbe

Formulacija riječi pasivno slušanje glazbe u suprotnosti je sa samom definicijom slušanja glazbe. Pasivno je slušanje vrsta slušanja kod kojega se ne bude osjećaji niti se uživljava na intelektualnoj razini, ali samo slušanje mijenja raspoloženje i izaziva ugodu (Sam, 1998). Ono je svako slušanje koje u pozadini izaziva zainteresiranost za neki zvuk, ali ne na svjesnoj razini. Prema Sam (1998) pasivno slušanje slično je asocijativnom slušanju jer se pojavljuju asocijacije na neku situaciju te tako opada pažnja s glazbe na nešto drugo. Smatra se negativnom pojavom

u glazbeno-odgojnoj praksi, ali je poželjno u vrtiću u pojedinim trenucima kao što su vrijeme slobodne igre, kretanje po sobi dnevnog boravka, ples, za vrijeme spavanja te pri dolasku i odlasku iz vrtića. Glazba je bitna motivacija za pojedine aktivnosti, posebno za aktivnosti koje su vezane uz glazbu. Postepeno sama glazba djetetu postaje svakodnevna potreba pogotovo kada je riječ o pasivnoj glazbi, glazba koja svira negdje u pozadini. Zato ta glazba mora biti kvalitetno odabrana jer ona podsvjesno ulazi u dijete, u njegov um i emocije te utječe na njega i njegov cjelokupni razvoj. Pasivno slušanje jednako je važno kao i aktivno. Uglavnom kada odgojitelji puštaju djeci neku skladbu ili pjesmu u pozadini, uobičajeno rade aktivnosti kao da u je u pozadini uključen radio ili televizija. Djeca se obično znaju zainteresirati za glazbu te krenu plesati ili pjevati. U tim trenucima treba odmjeriti hoće li pasivno slušanje glazbe prijeći u aktivno (Gospodnetić, 2015).

Dobro je koristiti glazbu kao pozadinu kroz pričanje priča, neku lutkarsku predstavu ili dramaturgiju u vođenju mašte. Ta pasivna glazba smiruje djecu i pomaže im se što bolje uživjeti u samu bit priče (Gospodnetić, 2015).

4.2 Aktivno slušanje glazbe

Definira se kao svjesno i namjerno slušanje glazbe. Zato čuti glazbu može samo onaj tko u svijesti ima intelektualnu i emocionalnu zaokupljenost glazbenim elementima. Glavne sastavnice aktivnog slušanja jesu spoznaja i doživljaj koji se ostvaruju kroz metodički postupak na način cjelovitosti, analitičnosti, komparativnosti i stvaralačkog slušanja. Emocionalna i intelektualna zaokupljenost glazbom međusobno se isprepliću. Na intelektualnoj razini kod aktivnog slušanja daje se pozornost na glazbenu pojavu dok na emocionalnoj razini glazba u potpunosti prožima slušatelja raznim osjećajima. Značenje aktivnog slušanja glazbe nalazi se u tome da se slijedi cijeli kontinuitet emocionalno, estetski i intelektualno (Sam, 1998).

Svako vrijeme donosi nešto svoje, nešto novo, kako u svijetu mode tako i u svijetu glazbe. Današnji mladi uglavnom prate novu, zabavnu glazbu. Klasična nije toliko popularna, većinom se smatra zastarjelom. U vrtiću je djeci predškolske dobi bitno puštati klasičnu glazbu, staru „zastarjelu“ glazbu jer je kvalitetna i uvelike bolje utječe na njihov cjelokupni razvoj. Klasično je ono što je objektivno i svezremenski dobro. Dobro odabrana glazba uvelike ostavlja veći utisak i promjenu (Sam, 1998).

Prema Sam (1998) postoje dva načina aktivnog slušanja glazbe cjelovito i analitičko slušanje. Cjelovito slušanje podrazumijeva kompletni ulazak u glazbeno djelo tako da se promatraju kompletne glazbeno-izražajne pojedinosti. Ono je ključno za daljnja slušanja različitih djela.

Analitičko slušanje glazbe, po samom nazivu, sadrži u sebi analizu pojedine glazbene osobitosti kao što su na primjer visina tona, glazbalo, dinamika, ritam tempo i tako dalje.

Slušanjem glazbe stječe se glazbeno intelektualna sposobnost, a da bi se to postiglo važno je svakodnevno slušati glazbu. Na taj način djeca imaju najbolji pristup glazbi, u njoj uživaju te do izražaja dolaze različite glazbene sposobnosti i dječja kreativnost (Gospodnetić, 2015).

Kroz glazbenu aktivnost aktivnog slušanja glazbe djeci se predstavlja glazba koja je kvalitetna, kratka, uz koju se može kretati u ritmu. Kako bi djeca mogla ostati koncentrirana kroz cijelu skladbu, ona treba trajati do tri minute. Uglavnom se koristi instrumentalna, vokalno-instrumentalna ili vokalna glazba, sve ovisi o odabiru odgojitelja. Svakako je odgojitelj taj koji djecu treba dobro motivirati i zainteresirati za pažljivo i koncentrirano slušanje i sudjelovanje u aktivnosti. Ako je odabrana instrumentalna glazba, bitno je da je ona plesna, da se djeca mogu kretati slobodno ili uz neku određenu koreografiju. Kod slušanja je bitan i sam pokret, odnosno kretanje. Dobro je uz aktivno slušanje, djeci ponuditi i likovno izražavanje, dati im priliku da glazba pokreće ruku (Gospodnetić, 2015).

Kod samog slušanja i analize ne treba pristupati previše analitički. Djeci treba dati jasne upute, a na kraju slušanja postaviti im nekoliko pitanja, npr. što su čuli, na što ih je podsjetila ili asocijala skladba. Na početku ne treba govoriti naziv skladbe, ali ju je važno ponavljati nekoliko puta da ju djeca što bolje osjete. Djeca predškolske dobi su sposobna prepoznati kakav je tempo, karakter glazbe te koji su instrumenti prisutni. Treba napomenuti da za vrijeme slušanja skladbe treba biti tišina kako bi što bolje mogli čuti svaki detalj (Gospodnetić, 2015). Kako navodi Sam (1998), za samo slušanje glazbe nije nužno poznavanje nota niti stručno glazbeno obrazovanje. Što se tiče metodičkog postupka treba se mijenjati svaki put, važno je da ne bude jednak već će različitost postupaka pobuditi veću zainteresiranost.

Aktivnost slušanja glazbe započinje kraćim uvodom nakon kojeg slijedi slušanje skladbe koje se ponavlja 4-8 puta. Kod slušanja djeca mogu sjediti, kretati se u ritmu glazbe, plesati rukama, nogama ili zamišljati da se kreću. Broj ponavljanja u većini slučajeva ovisi o okolinskim faktorima, (buka u pozadini ili prethodno izvođenje glazbe). Za vrijeme slušanja glazba se ne smije prekinuti, ali ako je to nužno glazba se postepeno stišava. Unaprijed se treba pripremiti i odrediti optimalnu glasnoću (Gospodnetić, 2015).

Glazba je specifična sama po sebi i odvija se u vremenu te ju treba stalno slušati kako bi se doživjela, za razliku od drugih umjetnosti koje su vidljive i stalno prisutne (Gospodnetić, 2015). Djeca ne mogu raspoznati i razumjeti razinu umjetnosti i vrijednosti glazbe te je odgojitelj

dužan usađivati i učiti pravim vrijednostima i kvaliteti glazbe. Idealno bi bilo kada bi djeca imala priliku slušati izvedbe glazbe uživo. Naime, Gospodnetić (2015) i Sam (1998) preporučaju slušati glazbu uživo kad god je to moguće jer je doživljaj uživo puno stvarniji i efektniji za razliku od snimljene glazbe.

Treba imati na umu još jednu distinkciju prilikom slušanja instrumentalne glazbe. U literaturi se susreću dva pojma, a to su programna i apsolutna glazba (Sam, 1998). Programna glazba odražava izvanglazbenu aktivnost glazbenim sredstvima, unosi se dojam izvana. Kod nje se ne može ući u samu srž glazbe i u ono što ona želi prenijeti na slušatelja, ona je cilj samoj sebi. U vrtiću se najčešće slušaju klavirske minijature Roberta Schumanna, poput Divljeg jahača, Djeda Mraza, Radostan seljak, a traju od 25 sekundi do 3 minute. Apsolutna glazba se razlikuje od programne po tome što se može ući u njezinu bit. Tu pripadaju simfonije, sonate, koncert, gudački kvartet, itd. U aktivnostima se ne naglašavaju razlike, puštaju se obje vrste, ali prilagođene djeci i njihovoj koncentraciji (Gospodnetić, 2015) .

Gospodnetić (2015) navodi popis skladbi koje su dobre za aktivno slušanje glazbe s djecom predškolske dobi, a one uključuju čitavu lepezu glazbenih primjera kroz povijest glazbe, od srednjeg vijeka do 20. stoljeća. Naime, danas se često u radu s djecom može koristiti, osim klasične i tradicijske glazbe, filmska, jazz, iz crtića, mjuzikla, pa čak i video igrice.

5. Načini aktivnog slušanja glazbe i njihov utjecaj na djecu predškolske dobi

Već je navedeno da je slušanje glazbe proces u kojem djeca doživljavaju, prepoznaju i usvajaju glazbu. Prema Boroti (2013) razlikuju se tri vrste aktivnog slušanja glazbe. To su doživljajno slušanje, doživljajno-analitičko i analitičko slušanje. U prvom redu naglašava se doživljajno slušanje, odnosno emocionalna reakcija na glazbu. Pod time se podrazumijeva kako je dijete doživjelo glazbu, je li sretno ili tužno, je li doživjelo nelagodu ili zadovoljstvo. Doživljajno-analitičko slušanje glazbe ima nekih sličnosti s doživljajnim slušanjem osim što se još uz emocije analiziraju elementi glazbe: tempo, dinamika, instrumenti i sl. Kod djece predškolske dobi u aktivnostima slušanja glazbe uglavnom se koristi doživljajno, ali se polako uvodi i doživljajno-analitičko slušanje (Borota, 2013).

5.1 Doživljajno slušanje glazbe

Doživljajno slušanje glazbe smatra se glavnim načinom slušanja u predškolskom odgoju. Ono potiče djecu predškolske dobi na izražavanje doživljaja i emocija koje glazba pobuđuje. Na najbolji način dočarava različite doživljaje. Djeca ne trebaju imati određeno predznanje da bi doživjela glazbu već ju doživljavaju iskustvom. Izražavanje doživljaja najbolje se može iščitati na djeci njihovom neverbalnom komunikacijom. Obično njihov izraz lica, pojedini pokreti tijela daju do znanja sviđa li im se glazba ili ne, pobuđuje li pozitivne ili negativne osjećaje. Djetetovi izrazi lica su pokazatelj za daljnje biranje glazbe i aktivnosti slušanja (Borota, 2013).

Za glazbu u molu obično se kaže da je tužna, a za glazbu u duru da je vesela. To su obično stereotipi. Kada djeca čuju glazbu, doživljavaju je na osobnoj razini. Djeca predškolske dobi glazbu uglavnom doživljavaju kao nešto pozitivno i ugodno, ali ako je doživi neugodno ili ružno osjećaju nelagodu i strah te ju ne žele slušati (Borota, 2013).

5.2 Doživljajno-analitičko slušanje glazbe

Kod doživljajno-analitičkog slušanja glazbe u prvi plan dolazi iskustveno i misaono slušanje. Djetetova pozornost usmjerava se na opće elemente glazbe ili neko određeno svojstvo. Kako bi dijete bilo što više pozorno na glazbu koju sluša, bitno je da ispuni djetetovu radoznalost i očekivanje. Ovaj način slušanja ima korak dalje od samo doživljajnog slušanja. Pokreću se misaoni procesi, produbljuje se znanje o glazbi, upoznaju se elementi glazbe što uvelike doprinosi razvoju glazbene memorije (Borota, 2013). Ovaj način slušanja ima predviđeno vođeno slušanje glazbe od strane odgojitelja prilagođeno dječjoj dobi i mogućnosti razumijevanja. Osim osjećaja zastupljeni su znanje i sposobnosti koji oblikuju misaone procese.

Prepoznavanje elemenata, sredstava i same glazbe predviđeno je za analitičko slušanje (Borota, 2013).

Neposredno nakon slušanja s djecom je od velike koristi razgovarati o onome što su slušali jer na taj način djeca izražavaju doživljaje samog slušanja. Razgovor se treba bazirati na samom doživljaju glazbe, odgojitelj se treba pripremiti s jasno postavljenim ciljevima i pripremljenim pitanjima koja su usko vezana uz sam doživljaj, osjećaje koje je glazba pobudila, o glazbenim elementima itd. Svakako ne treba pretjerivati s pitanjima jer djeci predškolske dobi je bitno da dožive i osjete glazbu (Gospodnetić, 2015). Borota (2013) smatra da djeca već od pet godina mogu sudjelovati u doživljajno-analitičkom slušanju glazbe. U svakom slučaju djeci treba dati određene upute za slušanje kako bi se pozornost lakše skrenula na određene elemente i doživjelo glazbu u punom sjaju.

Način na koji se djeca najlakše izražavaju prilikom slušanja glazbe uključuje estetski način. Mogu se izraziti pokretom, verbalno, ali i likovno. Prema Bačliji Sušić (2018) djeca svoje osjećaje najlakše izražavaju preko crteža na papiru. Simboliku nastalu na papiru jedino razumiju djeca i oni ju mogu objasniti. Istraživanje Blašković i Kuliš (2017) pokazalo je kako djeca uživaju izražavajući svoje dojmove o slušanju glazbe najviše kroz pokret, iako to rado čine i verbalno i likovno. Djeca pokazuju otvorenost različitim načinima doživljavanja slušanja glazbe ukoliko je sam proces primjereno vođen.

Kako navodi autorica Gospodnetić (2015), glazbeni odgoj ima veliki utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta, posebno razvoj osjećaja za skladbu. Kada djeca zavole slušanje odgojitelja traže da im pusti skladbu i izvan glazbenih aktivnosti. To pokazuje koliko snažno djeca dožive glazbu. Cjelovit glazbeni doživljaj postiže se bez mnogo dodatnih sadržaja i potpitanja, bitno je direktno postavljanje cilja i njega se držati. Ono što je još od velike važnosti, djeci ne treba govoriti naziv skladbe jer im to odvlači pažnju i gubi se na glazbeno-estetskom doživljaju (Sam, 1998). Povezivanje naslova skladbe programnog sadržaja sa skladbom kao takvom jer skladbe toga tipa ionako imaju objašnjen izvanglazbeni sadržaj. Jednostavan je primjer Ljeto iz Četiri godišnja doba A. Vivaldija ili pjesma Sumrak Ludwiga van Beethovena (Gospodnetić, 2015).

5.3 Analitički način slušanja glazbe

Analitički način slušanja glazbe uvelike se razlikuje od doživljajnog i doživljajno - analitičkog slušanja. Ovaj način ne gleda na doživljaj i osjećaje, nego se bazira na prepoznavanje glazbenih elemenata poput glazbene sintakse i posebnosti. Za djecu predškolske dobi ovo nije uobičajen način slušanja, ali ponekad se može dati kao aktivnost starijoj djeci koja već imaju određeno

predznanje o glazbi. Pomoću analitičkog slušanja, glazba se bolje razumije, a i ima većih mogućnosti razvoja misaonog procesa (Borota, 2013).

6. Načini aktivnog slušanja glazbe

Aktivno slušanje glazbe se u vrtiću može provoditi na nekoliko načina. To može biti uz pokret, muzikogram i tjeloglazbu. U nastavku će biti prikazani primjeri rada, tj. provođenja slušanja glazbe u ranom i predškolskom razdoblju.

6.1. Aktivno slušanje glazbe kroz pokret

Glazba i pokret usko su povezani i jednako su prisutni u vrtiću. Nastali su radi zajedništva i kao jedna od najvažnijih ljudskih potreba. U pokretu se izražavaju ljudski osjećaji koji se ne mogu izraziti verbalno, vlada se prostorom te međusobna komunikacija postaje bolja. Pokret se smatra simbolom veselja, radosti na različitim događanjima kao što su različite proslave, svadbe, rođendani, itd. (Gospodnetić, 2015).

Kod metodike glazbene kulture pokret se povezuje s glazbom. Postoje dva načina korištenja pokreta prilikom metodičkog postupka kod aktivnog slušanja glazbe. Ti su pokreti kao improvizacija ili slobodno kretanje kao reakcija na slušanje i koreografiranje pokreta od strane odgojitelja. Kod improvizacije djeca stvaraju vlastite pokrete uz glazbu čime se potiče dječje stvaralaštvo kroz vlastiti pokret. Važno je djeci dati smjernice kod kretanja uz glazbu bilo to nekim pokretom ili riječima. Poticaj nekom pričom kao smjernica kako se kretati u prostoru, potiče djecu na stvaranje pokreta i na razvijanje njihove vlastite plesne improvizacije.

Koreografiranje pokreta podrazumijeva da odgojitelj smišlja pokrete, djeca ponavljaju. U tom slučaju odgojitelj je ogledalo. Iako je najbolje da djeca sama improviziraju svoje pokrete, koreografije koje su im pripremljene imaju zadaću da djeca budu senzibilna na elemente glazbe, posebice za glazbeni oblik. Kroz godinu je potrebno napraviti nekoliko takvih koreografija, a ostale skladbe koje aktivno slušaju djeca trebaju imati svoje slobodno kretanje (Gospodnetić, 2015).

Gospodnetić (2015) navodi da postoji osam vrsta pokreta prema plesnoj školi Ane Maletić. To su: udar, pritiskanje, klizanje, lelujanje, savijanje, odmašaj, lepršanje i doticaj. Ove vrste pokreta pomažu za lakše osmišljavanje koreografije za djecu. Pokret sadrži različite formacije i različite smjerove kretanja. u pokret su uključene i različite geste čiji su najčešći nosioci same ruke, ali se koriste i ostali dijelovi tijela.

6.2. Muzikogram

Ovaj način slušanja postoji još od početka 1970-tih godina, a taj pristup slušanju glazbe predložio je Wuytack. Ovaj pristup razvijao je kao glazbeni učitelj te je kroz desetak godina uvidio koliko je ovaj način olakšavajući u radu s djecom. Koristi se vizualna percepcija koja poboljšava slušnu percepciju (Palheiros i Wuytack, 2006).

Muzikogram je grafički prikaz ritma i metra koji aktivno slušanje glazbe čini produktivnijim i zanimljivijim (Fatović i Benić-Huđin, 2023). Kroz takav način lakše se razvija kognitivna i emocionalna strana kod djece predškolske dobi. Notni zapisi za skladbu imaju svoje određene simbole kako bi se glazbenici lakše snašli u sviranju. Muzikogram nema takav način zapisivanja. On ima različite grafičke oblike koji su jednostavni i u skladu s određenom skladbom, a krasi ga kreativnost pojedinca i njegov način izražavanja skladbe. Grafički zapisi, simboli mogu biti napisani na određenom papiru, ali još je bolje ako su senzomotoričkog karaktera. Fatović i Benić-Huđin (2023) navode da muzikogram kod djece potiče i razvija veću senzibilnost za metar, ritam, tempo i glazbene rečenice. Kod ove vrste aktivnog slušanja glazbe pojavljuju se puno veći potencijali razvoja kod djece. Jedan od primjera je razvoj koncentracije i usmjerene pažnje. Razvijaju se i predčitačke i grafomotoričke predispozicije jer dijete treba dobro pratiti grafičke zapise, njihove oblike i smjer kretanja.

Ovakav način slušanja glazbe pridonosi da djeca bolje razumiju glazbu, bolje ju prate i mogu biti duže koncentrirani. Uz pomoć muzikograma djeca su pažljivija za vrijeme aktivnosti slušanja glazbe te je takav način puno zanimljiviji od sjedenja i slušanja glazbe (Sen, 2022).

Grafički zapisi razvijaju finu motoriku jer se često sastoje od različitih linija i oblika. Linije mogu biti ravne, kose, zaokružene, isprekidane, zatvorene u spiralu. Postoje i drugi oblici kao što je točka, krug, pravokutnik, trokut. Neki koriste i različite slike životinja ili nekih drugih stvari koje su djeci na izgled zanimljive.

Slijede primjer izgleda nekih muzikograma.

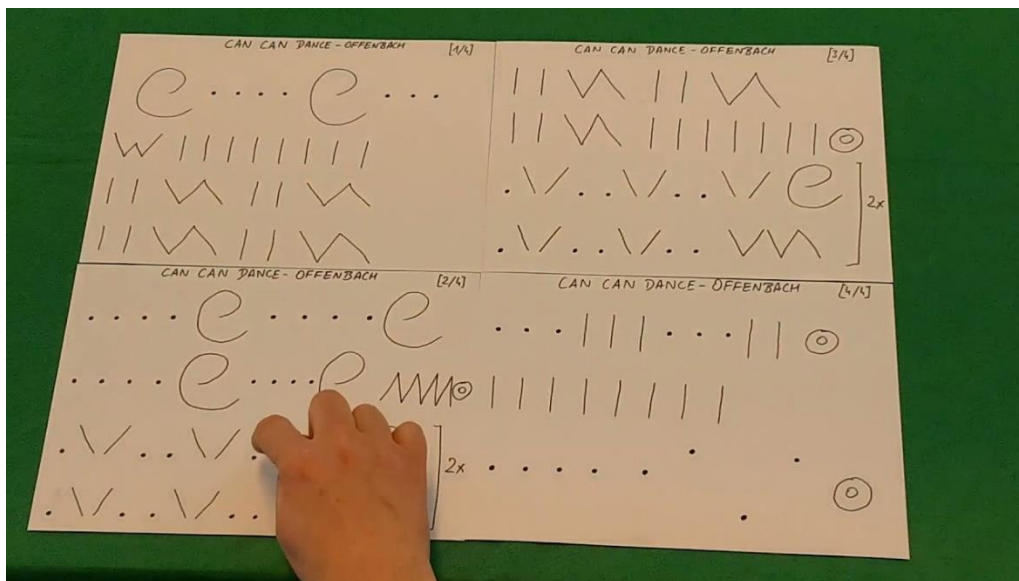
Slika 1. Prikaz muzikograma za skladbu *Ples sablji* Arama Hačaturjana¹

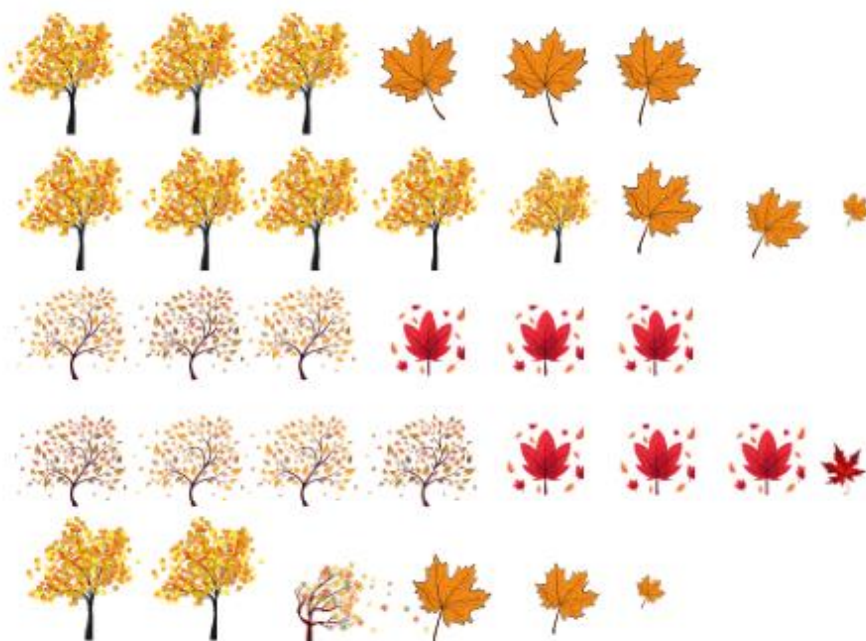
Slika 2. Prikaz muzikograma za skladbu *Tritsch Tratsch polka* Johanna Straussa II²

¹ Preuzeto s poveznice: <https://muzikul.weebly.com/muzikogram.html> (17.7.2023)

² Preuzeto s poveznice: <https://www.pinterest.it/pin/7951736832622956/> (17.7.2023.)

Slika 3. Prikaz muzikograma za skladbu *Can can* Jacquesa Offenbacha³

Slika 4. Prikaz muzikograma za skladbu *Jesen* Antonia Vivaldija⁴

³ Preuzeto s poveznice: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=ZKM7CMhfF8E> (30.8.2023.)

⁴ Preuzeto s poveznice: <https://muzickaradionocabimbam.com/2022/04/17/muzikogram-put-do-pametnog-slusanja/> (30.8.2023.)

Kod ovog načina slušanja skladbe razvija se i socijalni aspekt kroz međusobnu suradnju i pomno praćenje. Djeca jačaju na području socijalnih vještina te vrednuju svoj trud i ustrajnost da postignu što bolji rezultat. Za ovu aktivnost, djeca pokazuju veliki interes i ustraju dok ne uspiju pratiti znakove bez greške. Zanimljivije je djeci koja u sebi imaju crtu muzikalnosti i svladaju muzikogram bez problema (Fatović i BeniĆ-Huđin , 2023).

Prema autoricama Fatović i BeniĆ-Huđin (2023) muzikogram je predviđen za djecu od pet godina pa nadalje, ali može se ponuditi i mlađoj djeci samo s puno jednostavnijim grafičkim zapisima. Od velike je važnosti izabrati što jednostavniju skladbu, može biti dvodijelna ili trodijelna, ali su bitna ponavljanja. Važno je da je tempo umjeren kako bi djeci bilo lakše pratiti grafičke zapise. Djeca su spontano slušanje glazbe pretvorila u pokret te je tako nastao i veliki muzikogram u pokretu gdje djeca razvijaju svoje motoričke sposobnosti.

6.3. Tjeloglazba (body percussion)

Glazba pokreće tijelo, a čovjek svoje tijelo koristi kao instrument još od davnina. Tako i djeca na zvuk glazbe imaju potrebu svirati ritam, a tijelo im je najbliži instrument kada nemaju ništa drugo u blizini. Cilj i to glavni i najvažniji je aktivacija mozga na ritam, tempo i dinamiku uz pomoć tijela kao instrumenta. Tjeloglazba ima snažne vrijednosti kod razvoja, koje utječu na motoričku koordinaciju, kognitivne funkcije, izvršne funkcije, socio-emocionalni razvoj i govor tijela koji podrazumijeva koordinaciju ruka-oko, noga-oko, kretanje u prostoru i tako dalje (Romero-Naranjo, 2013).

Body percussion ili tjeloglazba je kada pojedini dijelovi tijela proizvode određene zvukove. Najčešće se koristi uz glazbu, ali može i bez nje. Postoje četiri glavna zvuka koji se mogu proizvesti tijelom, a to su pljeskanje, lupkanje, tapkanje i pucketanje prstima (Micilory, 2023). Romero-Naranjo (2013) ističe kako je tjeloglazba doživjela veliki procvat i razvoj u kontekstu izvedbene umjetnosti u svijetu.

Tjeloglazba se može koristiti u svim glazbenim aktivnostima no važno je da ima naglašeni ritam. Pokrete je nabolje osmišljavati uz već poznate pjesme ili u sklopu neke pozadinske skladbe vezane uz dramski igrokaz. Može se osmisliti koreografija samo za tjeloglazbu, ali se može osmisliti i kombinacija muzikograma i tjeloglazbe (Fatović i BeniĆ-Huđin, 2023).

7. Zaključak

Slušanje glazbe neizostavan je proces u cjelokupnom razvoju djece predškolske dobi. Kako bi taj razvoj bio pravilan, djecu treba upoznavati s kvalitetnim skladbama jer glazba koju sluša prožima cijelo njegovo biće te utječe na emocionalan, kognitivni, socijalni i intelektualni razvoj (Marić i Goran, 2013). Prije samog rođenja dijete je okruženo glazbom na pasivan način te se to postepeno mijenja u aktivno slušanje kako raste. Pasivno slušanje pomaže kod kasnijeg odabira što će slušati. U predškolskoj ustanovi važna su oba oblika slušanja glazbe, ali aktivno slušanje potiče djetetov doživljaj i kasnije stvaralačko izražavanje.

Glazbenu aktivnost aktivnog slušanja glazbe u vrtiću, odgojitelj provodi po metodičkom postupku kojim se određuje cilj, smjernice i sami koncept odvijanja aktivnosti. Bitno je djecu zainteresirati na prikladan način jer će tako lakše pristupiti aktivnom slušanju. Kroz glazbene aktivnosti djeca lakše ulaze u svijet glazbe te tako razvijaju svoje sposobnosti i potencijale te počinju razumijevati glazbeni jezik. Sam cilj glazbenih aktivnosti je taj da se dijete može izraziti.

Djeca glazbu slušaju na fiziološkoj, emocionalnoj i intelektualnoj razini (Sam, 1998). Svako dijete rođeno je s određenom predispozicijom glazbenih sposobnosti samo je pitanje hoće li ju razvijati i na koji način. Stoga, predškolska ustanova ima ulogu različitim glazbenim aktivnostima poticati i razvijati različite potencijale. Osjetljivost za glazbu razvija se kroz glazbeni senzibilitet koji dijete osjeti kod samog slušanja.

Postoje različiti načini aktivnog slušanja glazbe putem kojih djeca razvijaju ljubav prema glazbi i osvještavajući svoje tijelo i izražavajući sebe kroz glazbu. Ti načini su muzikogram, tjelogazba ili body percussion i pokret/koreografija. Upravo ovim različitim načinima i pristupima aktivnom slušanju glazbe djeca vrtićkog uzrasta imaju priliku za istinskim upoznavanjem, uživanjem u glazbi i razvijanjem senzibiliteta za glazbu.

Inspirativan, radostan, profesionalan te prikladan pristup u glazbenom odgoju djece ključ su razvoja djece. Aktivno slušanje glazbe veliko je bogatstvo za dijete i temelj za daljnje slušanje i biranje glazbe za slušanje u budućnosti.

8. Literatura

- Bačlija Sušić, B., Fišer, N., (2016). Obogaćivanje glazbenog doživljaja i izražaja djece rane i predškolske dobi tradicijskim stvaralaštvom. *Nova prisutnost*, 1(14), str. 107-125, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/154335> (5.7.2023.)
- Bačlija Sušić, B. (2018.) Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi* 25, str. 63-83. <https://hrcak.srce.hr/file/317325>: (5.7.2023.)
- Blašković, J., Kuliš, A. (2017). Reakcije djece na aktivno slušanje glazbe kroz pokret, likovnost i verbalnost. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 19(Sp.Ed.3), str. 273-292, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/296470> (12.7.2023.)
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Breitenfeld, D. i Majsec Vrbanić, V. (2008). *Kako pomoći djeci glazbom?: paedomusicotherapy*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži "Ruke".
- Čudina–Obradović, M. (1991). *Nadarenost–razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Školska knjiga.
- Enciklopedija* (b. g.). Online izdanje. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/glazba>, (3.7.2023.)
- Fatović, M., Benić-Huđin, G., (2023). Muzikogram i tjeloglazba. U: Kolar Billege, M., Letina, A. (Ur.), *Suodnos metodičke teorije i prakse* 5, str. 21 - 28, Dostupno na: https://webshop.ufzg.hr/wp-content/uploads/2023/03/Zbornik_Suodnos-metodicke-teorije-i-prakse-5_2023_ver-4_final.pdf (11.7.2023.)
- Golčić, I., Fočić, I. (2022). *Pojmovnik glazbene teorije*. Zagreb: NKD sv. Jeronima.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 1*. Zagreb: Mali profesor.
- Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži "Ruke".
- Marić Lj., Goran Lj. (2012). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- Mcilroy, T. (2023). Body Percussion for Kids: Simple Ideas and Activities. *Empowerd parents. Teachibg kids trough play*. Dostupno na: <https://empoweredparents.co/body-percussion/> (30.8.2023.)

- Michels, U. (2004). *Atlas glazbe, svezak 1: sistematski dio i povijest glazbe od početka do renesanse*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
- Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak: Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 159(1-2), str. 139 – 158. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298548 (3.7.2023.)
- Palheiros, B.G., Wuytack, J. (2006). Effects of the ‘musicogram’ on children’s musical perception and learning. Proceedings of the 9th ICMPC 2006, Bologna, CD-ROM str. 1264-1271. Dostupno na: <http://www.awpm.pt/docs/ICMPC.pdf> (30.8.2023.)
- Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje.
- Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet. Osijek.
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet, Osijek.
- Romero-Naranjo, F., (2013). Science and art of body percussion: a review. *Journal of Human Sport and Exercise*, str. 442 – 245. doi:10.4100/jhse.2012.82.11 Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/288475620_Science_art_of_body_percussion_A_review- (30.8.2023.)
- Sam, R. 1998. *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Glosa d.o.o. Rijeka
- Şen, E. (2022). An evaluation on musicograms and their applications in Türkiye. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 9(4), str. 1632-1647. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1353897.pdf> (30.8.2023.)
- Starc, B., Čudina Obradović, M., Plaša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden Marketing Tehnička knjiga.
- Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjemu govornom razvoju. *Govor*, 26(2), str. 119-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/165964> (5.7.2023.)
- Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, LXII(1), str. 221 - 234. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/165136>, (6.7.2023.)

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)